

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 14874306 528/19-123

**ETTERFORSKING AV POLITIBETJENT A VED ØST POLITIDISTRIKT
FOR BRUK AV SKYTEVÅPEN – SKUTT MOT BIL****Anmeldelsen**

Øst politidistrikt har i påtegnning 9. august 2019 oversendt anmeldelse mot politibetjent A i sak der han avfyrte to skudd mot en varebil med to personer 6. august 2019. Det var ikke gitt samtykke til bevæpning, og A kommenterte ikke hendelsen i sin egenrapport eller på annet vis til operasjonsleder eller annen leder.

Den 6. august 2019 ved 11.30-tiden forfulgte politibetjent A og politibetjent B den aktuelle varebilen på E6 sørover inn mot Oslo. Politibetjent B var sjåfør. X var sjåfør i bilen som politiet ønsket å stanse. Y var passasjer. Skuddene mot bilen ble avfyrte etter at X to ganger hadde rygget inn i politibilen.

X og Y har også anmeldt hendelsen.

Spesialenhetens etterforskning

Øst politidistrikt har opprettet straffesak mot X for vold mot offentlig tjenestemann, straffesak 148xxxxx. Spesialenheten har innhentet politiets dokumenter i saken.

X ble i Follo tingrett 15. juni 2020 blant annet domfelt for på E6 med stor kraft å ha rygget inn i fronten på politiets BMW 6. august 2019 og for ikke å ha fulgt politiets pålegg om å stanse. Spesialenheten har innhentet dommen. Etter det opplyste fra Øst politidistrikt pr. 8. september 2020 er dommen ikke rettskraftig, idet den er påanket til lagmannsretten. Saken er ennå ikke berammet for lagmannsretten.

Spesialenheten har innhentet lydlogg fra sambandet i Øst politidistrikt.

Spesialenheten har fått bistand fra Kripas til tekniske undersøkelser av bilen og testskyting/rekonstruksjon.

Politibetjent A er avhørt med status som mistenkt. Han har arbeidet i politiet siden han gikk ut av Politihøgskolen i juni 2010. Han er operativt godkjent som IP-4 og er instruktør i utrykningskjøring. Han [REDACTED] har stilling som politibetjent 3.

Spesialenheten for politisaker

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR
Tel: 62556100 Faks: 62556102
E-post: post@spesialenheten.no

X og Y er avhørt som fornærmet.

Politibetjent B, politioverbetjent C og D er avhørt som vitner.

Nærmere om sakens faktum

Tirsdag 6. august 2019 ca. kl. 11.30 fikk tjenestepersonene B og A beskjed av operasjonssentralen om å ta kontakt med et vekterfirma som ønsket politiets bistand i forbindelse med et mulig svindelforsøk på Tools Jessheim. Det var bestilt varer i en annens navn, og de som hadde stått for svindelen var nå på Tools for å hente varene. Det var lagt inn sporing på varene slik at vekterfirmaet kunne følge varebilen, en Volkswagen Crafter. B og A reiste mot stedet. A var leder for patruljen. B var sjåfør. De kjørte uniformert BMW 525D XDRIVE 2017-modell.

Patruljen ble raskt kontaktet av vekterfirmaet om at varebilen hadde blitt borte for dem. Tjenestemennene kjørte fra Jessheim og sørover på E6. De meldte om behov for bistand av en patrulje som kunne stanse bilen lenger sør, men det var ingen ledige patruljer. B og A kjørte etter bilen med blålys. De observerte bilen rett etter Olavsgård i retning Oslo.

Politibetjent B signaliserte til føreren av bilen, som senere viste seg å være X, at han skulle stanse. Etter ca. en halv kilometer stanset X på vegskulderen.

Politibetjent A har til Spesialenheten forklart at de tenkte å stanse bilen og kontrollere den. Dette var en helt ordinær kontroll og stans av kjøretøy. Føreren viste ikke tydelig tegn på å stanse, men forsøkte heller ikke å kjøre fra dem. De lå et stykke bak, var synlige og føreren måtte forstå at de ønsket å stanse ham. Etter ca. et halvt minutt begynte bilen rolig å flytte seg over mot høyre, og til sist helt ut på vegskulderen før den stanset. Politibetjent B stanset politibilen bak, og politibetjent A gikk straks ut av politibilen og frem mot den stansede bilen. Han var iført uniform. Da han var ved bilens bakskjerm kom ryggelysene på og bilen rygget. Politibetjent A har forklart at han gjorde et "kattesprang" ut i grøfta, og skjønner fortsatt ikke at han klarte å komme seg unna. Han ble ikke truffet. Føreren rygget inn i politibilen med stor kraft. A rakk å åpne passasjerdøren på Crafteren, og fikk blikkontakt med en mann og en dame, før mannen satte bilen i gear og kjørte avgårde med døren åpen.

Politibetjent B, som satt i politibilen, var uskadet. De meldte fra til operasjonssentralen, og ble enige om å kjøre etter for å observere hvor varebilen kjørte.

Politibetjent B har til Spesialenheten forklart at politibetjent A gikk ut av bilen for å kontrollere føreren og kjøretøyet på vanlig måte. Han gikk fremover på passasjersiden. Da han var på høyde med "Crafteren" kom ryggelysene på, og varebilen kom ryggende i full fart og rett inn i fronten på politibilen. B "kastet seg på" bremsen slik at ikke politibilen skulle bli skjøvet ut på E6. A hadde kastet seg unna. Politibetjent A rakk å ta tak i passasjerdøra og åpne den, før varebilen kjørte avgårde. De kjørte etter. Politibilen fungerte etter forholdende greit, men det var ikke "fullt driv" i den.

Politibetjent B har forklart at de kjørte etter fordi det var en alvorlig situasjon. En ting var bedrageriet, men X hadde kjørt på en tjenestebil. Det var ikke greit, og han tenkte at de måtte stanses.

X har til Spesialenheten forklart at han observerte en politibil med blålys. Han stanset og politibilen stanset bak ham. Crafteren hadde automatgear og da han skulle sette den i "P", slapp han den et hakk for fort. Uten å tenke seg om, trykket han "gassen i bønn". Bilen "smalt" inn i politibilen som sto bak. Han satte bilen i "D" og kjørte avgårde. Ifølge X rygget han ved et uhell. Han kjørte videre på grunn av adrenalinet han fikk i kroppen. Da han skjønte hva som hadde skjedd, var det for sent å "legge seg ned". Han håpet at politiet ikke ville følge etter. X så ingen politimann utenfor bilen.

Y har til Spesialenheten forklart at hun er kjæreste med X. De hadde vært en tur på Jessheim og var på vei hjemover. Da de passerte Alnabru på E6 kom det en politibil med blålys bak dem, og de stanset langs veien. Da politibilen sto bak dem valgte X å sette bilen i revers. Y ble helt fra seg og sa "du kan faktisk ikke holde på slik". Det smalt veldig, og X kjørte fra stedet. Rett før, åpnet en politimann bildøren på hennes side og sa "denne oppførselen er ikke grei!" Y har forklart at hun ropte til X at han måtte stanse, men han kjørte videre. Hun så da i speilet at politimannen forsøkte å trekke våpen, men de kom seg unna før han rakk å gjøre det. Politimannen satte seg inn i politibilen.

Det går frem av sakens opplysning at patruljen kjørte etter X og Y, og observerte at X kjørte av E6 og inn på Østre Aker vei. Patruljen mistet bilen av syne, men observerte den kort tid etter da den kjørte innover mot Jorines vei. Politibetjent B tok igjen X etter noen hundre meter i en slak venstresving i Stovnerbakken.

Politibetjent A har forklart at han på dette tidspunktet ikke var bevæpnet og hadde ikke åpnet våpenskrinet. Hans tanke var at det som hadde skjedd var ufint og at dette var skumle folk. Han var veldig på politibetjent B om at de måtte være forsiktige. Det var en slak venstresving noen hundre meter etter rundkjøringen. Der hadde varebilen slakket mye av på farten og politibetjent A forsto at det var noe på gang. Varebilen sto midt i vegen, og på ham virket det som om sjåføren gjorde seg klar til en ny påkjørsel. Politibetjent B sa "Hva skal jeg gjøre? Jeg kommer meg ikke unna dette". De så at ryggelysene kom på. A åpnet da våpenskrinet for å bevæpne seg. Han vurderte situasjonen som særlig farlig for dem ut fra at mannen hadde kjørt på dem en gang og nær kjørt over ham. De var 50-60 meter unna, og politibetjent B sa at han ikke rakk å sette bilen i revers for å komme unna. Han forsøkte å gjøre en manøver for å komme seg unna, men samtidig så de at bilen "kom i 100 nedover med ryggelys". Det var åpenbart at føreren forsøkte å ramme politibilen. Politibetjent A hadde på dette tidspunktet ladet våpenet, en pistol av typen Heckler & Koch mod. P30L. Politibetjent A har forklart at han ble genuint redd. Han lurte på hva som skjedde og hvilke folk dette egentlig var. Han har aldri vært borte i at "vanlige kjeltringer" opptrer på en slik måte. A har beskrevet at det var "2,5 tonn med bil" som kom fort mot dem. Han vet at man skal be om bevæpning og han kan innholdet i våpeninstruksen, men i denne situasjonen hadde han ikke tid til å varsle operasjonssentralen.

Politibetjent B klarte å manøvrere politibilen slik at de unngikk å bli truffet i fronten. Sjåføren "sneide" passasjerdøren der politibetjent A satt, og kjørte inn i bakdøren og bakre skjerm på passasjersiden på politibilen. De ble truffet med stor kraft, og det var politibetjent As vurdering at det var like før det oppsto alvorlig skade.

Etter den andre påkjørselen gjorde ikke sjåføren noe forsøk på å stikke av igjen. Han kjørte litt fremover i lav hastighet. A har forklart at han oppfattet at føreren gjorde seg klar til et "nytt angrep", at han skulle hente fart for så å rygge på dem igjen. Politibetjent A har forklart at han aldri har skutt i tjenesten før, og har aldri tidligere følt en slik frykt for at han og makkeren skulle bli skadet eller drept. Han tenkte at han måtte skyte et varselskudd. Han tenkte at han ikke kunne skyte et rettet skudd fordi han ikke hadde oversikt over hva som var inne i kupèen. Han har ikke fått spesiell opplæring om bruk av varselsskudd, men at det skal skytes i ufarlig retning. Han var ikke kjent på stedet, og visste ikke hvordan omgivelsene så ut. Han tenkte at varselskuddene måtte gå fremover i retning bilen, men i lav høyde slik at han hadde kontroll på prosjektilene. Da var han ganske sikker på at det ikke ville være fare for personskade. Han var i en presset situasjon og vurderingen måtte skje fort.

Politibetjent A har forklart at han satt i passasjeretet og skjøt gjennom bilvinduet lavt og til venstre for seg. Han oppfattet det som det tryggeste stedet på bilen. Skuddet ga ingen virkning. Det var ikke noe som tydet på at føreren stanset bilen, forsøkte å stikke av eller avbrøt. Slik A oppfattet det, fortsatte bilen å "hente fart for å kunne rygge på dem". A avfyrte ett skudd til. Han mente at det fortsatt var sikrest å sikte lavt, men nå på den andre siden bak på bilen. Ut i fra hans oppfatning av situasjonen var begge skuddene i ufarlig retning.

X satte fart fremover og kjørte fra stedet. De fulgte etter, men politibilen var for skadet. A varslet operasjonssentralen om varselskuddene så snart han fikk summet seg og det var ledig på sambandet.

X og Y ble pågrepet, og politibilen ble tauet inn. Politibetjentene A og B reiste inn for å skrive rapporter. De snakket med innsatsleder og fikk avklart at saken var meldt til Spesialenheten, før de ble tatt ut av tjeneste rundt kl. 13.00. De snakket også med KSO, og hadde en prat med seksjonsleder og avdelingsleder.

Politibetjent B har forklart at de kjørte etter bilen på Jorintes vei og videre inn Stovnerbakken. Et lite stykke i Stovnerbakken hadde Crafteren stanset. B skjønnte hva som kom til å skje. Føreren rygget mot dem på nytt. For å unngå at politibilen skulle bli truffet i fronten, forsøkte B å svinge opp på venstre side av Crafteren. Crafteren rygget inn i passasjersiden ved bakdøra. Politibetjent A tok fram tjenestevåpenet og avfyrte to skudd ut gjennom passasjervinduet. B mener å huske at han traff lavt på venstre side av varebilen. Det andre skuddet så han ikke hvor traff. Politibilen ble skadet som følge av påkjørselen. De klarte å følge etter et stykke mot Stovner før de måtte stanse bilen. De så at X kjørte ganske vilt.

Politibetjent B har forklart at han opplevde hendelsen som skremmende, og at han ble redd.

X har forklart at han observerte at politiet kjørte etter ham. Han stanset, og politibilen gjorde det samme. Da tjenestepersonene skjønnte at han var i ferd med å rygge, prøvde de å svinge til siden for å kjøre forbi. X traff bakparten på politibilen. X har forklart at han følte at han ikke kunne trekke seg. Siden han allerede hadde "smelt inni" politibilen en gang, håpet han at han skulle klare å komme seg unna politiet og "glemme hele greia". Etter å ha rygget inn i politibilen andre gangen, kjørte han avgårde. Han hørte et smell, men skjønnte ikke at det var et skudd før Y skrek "de skyter! De skal drepe!" Han innså at politiet skjøt, og hørte et prosjektil til som traff inne

i lasterommet. X har forklart at han ble livredd og fryktet for livet. Da politiet avfyrte skudd, så endret de spillet veldig. Han hadde ikke forventet å bli skutt på.

X har bemerket at politiet kjørte en nyere BMW, og avviser at det var fare for politimennenes liv. Hastigheten under påkjørselen/ryggingen var så lav at ikke en gang kollisjonsputene ble utløst.

X begjærer tjenestepersonen tiltalt og straffet for at han skjøt mot bilen. X mener at tjenestemannen ikke har noe i politiet å gjøre.

Y har forklart at ved den andre påkjørselen var politibilen rett bak dem og prøvde å kjøre frem på siden for å stanse dem. Før politiet rakk dette, rygget X på politibilen. Dette sammenstøtet var ifølge Y mindre kraftig enn det første sammenstøtet. Y har opplyst at hun fikk hjernerystelse av første sammenstøt. Dette er imidlertid ikke dokumentert fordi hun ikke fikk den legehjelpen hun skulle hatt.

Y har opplyst at hun sliter psykisk etter hendelsen. Når hun ser politiet, ser hun etter om de har våpen. Hun har mareritt om nettene.

Hun begjærer tjenestemannen tiltalt og straffet for at han skjøt mot bilen hun satt i. Hun oppfatter hendelsen som et drapsforsøk.

Y begjærer også politiet straffet for manglende tilsyn i politiarresten etter hendelse, og at hun ikke fikk nødvendig legehjelp. Denne delen av anmeldelsen behandles av Spesialenheten i egen sak.

Y krever erstatning.

D har til Spesialenheten forklart at han gikk ned Stovnerbakken da en hvit, stor varebil kom kjørende. Det er 40 km/t-sone på stedet og bilen kjørte ikke spesielt fort. Like etter kom en politibil med blålys. D tenkte at det var rart at føreren av varebilen ikke reagerte på signalene fra politiet. Varebilen passerte ham, og han ble stående å se etter den. Plutselig bråbremsset varebilen og politibilen måtte gjøre det samme slik at politibilen ble vridd litt ut til siden. I det samme som politibilen svingte ut til siden, rygget varebilen rett inn i siden på den. Den traff med venstre hjørne bak på varebilen. D er usikker på om politibilen ble truffet i døren eller forskjermen. For D så det ut som om føreren av varebilen forsøkte å torpedere politibilen. Han vet ikke om passasjerer i politibilen var på vei ut av politibilen eller om han sveivet ned ruta. Men i prinsippet kunne vedkommende ha kommet i klem. Varebilen kjørte fremover og politibilen kjørte litt bak/på siden av den. Det lå igjen en del fra bilen i vegbanen, så D mener ryggingen skjedde med en del kraft. Det hørtes et tydelig brak. D mener han hørte to skudd, og trodde først det var en startpistol. Han har lest i avisen og har i ettertid forstått at dette må ha vært skarpe skudd. D observerte ikke andre personer i nærheten. Han leste også i avisen at de to i varebilen var intervjuet i VG, hvor de mente at de følte seg truet. D tenkte da at det var viktig å melde seg som vitne og å forsvare den annen part, fordi alt ikke kom ordentlig fram i artikkelen. Han mener at føreren av varebilen bevisst rygget inn i politibilen for å hindre forfølgelsen.

Politioverbetjent C, som er innsatsleder i Øst politidistrikt [REDACTED], og har ansvaret for oppdrag som involverer innsatsledelse nord i politidistriktet, har til

Spesialenheten forklart at patrulje Y30 meldte at de ble torpedert ved Djupdalstoppen ved grensen til Oslo. Det ble mye trafikk på sambandet som vanlig ved bilforfølgelse. Etter noe tid hørte han at patruljen var påkjørt for andre gang i området Stovner. Det ble gitt bevæpningstillatelse. Rett etter at bevæpning var gitt, meldte politibetjent A fra Y30 at det var løsnet to varselskudd i forbindelse med den andre påkjørselen. C bevæpnet seg. Han gjenfant varebilen med X og Y senere på nordsiden av hotellet på Olavsgaard, og pågrep dem der.

Lydlogg

Det går frem av lydloggen at operasjonsleder ringte til patrulje Y30. De opplyste at det hadde vært en "real" smell, at politibilen var skadet og at det var skutt to varselskudd i forbindelse med andre påkjørsel på Stovner. Politibetjent A forklarte hva som hadde skjedd og at det skal varsles videre til Oslo politidistrikt.

Om bilen og skuddskadene

Bilen som X kjørte er en varebil av typen Volkswagen Crafter med understellsnummer [REDACTED], påsatt kjennemerke [REDACTED]. I bilens hanskerom ble det funnet et vognkort med understellsnummer tilsvarende bilens nummer. Dette vognkortet tilhører kjennemerket DR33xxx. Bilen ble etterlyst i Oslo politidistrikt 19. juli 2019.

Bilen er ca. 6,0 m lang og ca. 2,0 m bred, med egenvekt på ca. 2100 kg. Førerhus og lasterom er adskilt med en heldekkende skillevegg i 1,5 mm stål. Avstanden fra skilleveggen til bakdørene er ca. 3,3 m. Kjøretøyets lasterom har dobbelt karosserilag med ca. 1 mm tykke karosseriplater og to sidehengslede vertikalt delte bakdører. I bakdørene er ett av karosserilagene noen steder erstattet med en 5 mm finerplate. Gulvet er dekket med belegget av tre. Lasterommet har ingen vinduer.

I lasterommet stod det flere pappesker med blant annet hagemøbler og verktøy, samt at det ble oppbevart diverse bilrekvisita. Dette materialet er ikke nærmere undersøkt.

Det er påvist en ca. 9 mm innskuddsåpning i venstre bakdør ca. 45 cm inn fra bilens venstre side og ca. 70 cm over bakkenivå. Prosjektilet har laget et korresponderende anslag i gulvet i lasterommet. Ved sonding har skuddkanalen en horisontal vinkel på ca. 85 grader fra venstre mot høyre. Den vertikale vinkelen er ca. 5 grader oppover.

Det er også påvist en ca. 9 mm innskuddsåpning i høyre bakdør ca. 20 cm inn fra bilens høyre side og ca. 120 cm over bakkenivå. Prosjektilet har laget et korresponderende anslag i kjøretøyets ramme/innervegg. Ved sonding har skuddkanalen en horisontal vinkel på ca. 85 grader fra venstre mot høyre. Den vertikale vinkelen er ca. 5 grader oppover.

Det ble funnet et prosjektil på gulvet i lasterommet, under gulvbelegget ved hjulbuen på venstre side. Det er usikkert om prosjektilet er skutt gjennom den venstre eller den høyre døren. Grunnet stor vekt og størrelse på noe av materialet i lasterommet lot dette seg ikke flytte. En kan derfor ikke utelukke at det andre prosjektilet også ligger i bilen.

Det er ingen skader i skilleveggen inn mot førerhuset som er forenlig med en skade fra et prosjektil.

Bilens bakre støtfanger har to inntrykksskader. Den ene skaden er i støtfangerens venstre

side. Deler av støtfangeren har løsnet fra innfestingen og deler av venstre baklykt er knust. Den andre skaden er i høyre bakkør og i støtfangeren under. Skaden måler ca. 50 cm i utstrekning.

Kripos har gjennomført testskyting for å gjøre en vurdering av farlighet/skadepotensialet. Deler av bilen ble rekonstruert for å kunne gjennomføre testskytingen. Nærmere beskrivelse av utstyret som ble benyttet i rekonstruksjonen og på hvilken måte rekonstruksjonen er gjennomført, er beskrevet i rapport.

Kripos' vurdering er etter prøveskytingen at prosjektilene kunne ha trengt gjennom bakkør, skillevegg og inn i ballistisk gelatin dekket med hudsimulant ved et direktetreff vinkelrett på bakkøren.

Som tidligere opplyst, ble ikke X eller Y truffet av skuddene.

Fra Follo tingretts dom av 15. juni 2020 siteres:

"Tiltalte X har erkjent delvis straffeskyld for post I. Han har imidlertid forklart at den første påkjørselen var et uhell idet han skulle sette bilen i parkeringsmodus, men satte den i revers i stedet. Han har videre forklart at politibetjent A ikke var bak bilen og ikke trengte «hoppe unna» som angitt i tiltalen. Tiltalte har også gjort gjeldende at avstanden bare var ca. 10 m ved første treff, og at avstanden heller ikke var så stor ved annet sammenstøt som forklart av politibetjent A. Tiltalte X har forklart at formålet ved det andre sammenstøtet var å ødelegge politibilen og forhindre politiet i å forfølge dem.

Retten fester ikke lit til tiltaltes forklaring om at første sammenstøt var et uhell. Retten viser til vitneforklaringene fra både politibetjent B og A om at sammenstøtet fremsto som kraftig og målrettet, herunder med full rusing bakover. Tiltalte X kjørte dessuten deretter vekk fra stedet i høy hastighet, samt rygget bevisst inn i politibilen senere i Jorines vei. Tiltaltes atferd vurdert samlet sett støtter dermed at også første sammenstøt var en bevisst handling. Tiltalte handlet dermed forsettlig ved begge anledninger. Utfra politibetjent B og As forklaring legger retten videre til grunn som bevist at politibetjent A var så nær bilen da den begynte å rygge at situasjonen opplevdes som farlig og A måtte vike unna, selv om han ikke nødvendigvis måtte «hoppe til siden». Det er ellers ikke nødvendig for retten å ta endelig stilling til nøyaktig avstand mellom bilene verken ved første eller annet sammenstøt. Det avgjørende er farten og skadepotensialet ved sammenstøtene. Ved første sammenstøt legger retten til grunn at det var tilstrekkelig avstand til at de tiltaltes bil fikk opp en viss fart og forårsaket et kraftig sammenstøt. Politibetjent B måtte bl.a. «hugge inn bremsen» idet han fryktet at politibilen ellers kunne bli skjøvet ut på E6. Han beskrev også sammenstøtet som ubehagelig. Ved den andre påkjørselen legger retten til grunn at avstanden var noe lenger, men at sammenstøtet var litt mindre hardt.

Forholdet utgjør en overtredelse av straffeloven § 155. Tiltalte utøvde vold for å påvirke politibetjentene å utføre en tjenestehandling. Tiltalte X handlet forsettlig ved begge sammenstøt. Tiltalte X domfelles etter dette iht. tiltalen post I.

Forholdet utgjør en overtredelse av straffeloven § 352 første ledd jf. § 351 første ledd. Retten viser til fremlagt illustrasjonsmappe med bilder av omfanget av skadene på politibilen, samt fremlagte reparasjonskostnader. Tiltalte handlet fortsettlig. Tiltalte X domfelles etter dette iht. tiltalen post V."

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1.

Bevæpning

Bevæpning med skytevåpen kan ifølge våpeninstruksen § 3-2 første ledd bokstav a skje når omstendighetene gir grunn til å tro at tjenestepersonene i tjenesteoppdraget kan komme til å stå overfor en særlig farlig situasjon for dem eller andre. Beslutning om bevæpning treffes i slike situasjoner som hovedregel av operasjonsleder eller politisjef, jf. § 3-3 første ledd bokstav a. Den enkelte tjenesteperson kan beslutte bevæpning når situasjonen krever umiddelbar innsats, og det ikke er teknisk mulig, tid eller taktisk tilrådelig å innhente bevæpningsordre fra operasjonsleder, jf. bokstav c.

Spesialenheten bemerker at det i utgangspunktet ikke var gitt bevæpningsordre på oppdraget, men politibetjent A hadde tjenestevåpenet i bilen. Det at politiet bevæpner seg i en farlig situasjon, representerer ikke en grov tjenestefeil som rammes av straffeloven § 171. Det vises til våpeninstruksen § 3-3 første ledd bokstav c) om at bevæpning med skytevåpen, i en farlig situasjon, kan treffes av den enkelte tjenestepersonen selv når situasjonen krever umiddelbar innsats og det ikke er teknisk mulig, eller er tid til eller taktisk tilrådelig å innhente bevæpningsordre fra operasjonsleder.

Rapportering av skuddene

Det er i påtegningen fra Øst politidistrikt anført at politibetjent A kan ha prøvd å skjule at han hadde avfyrt skuddene. Spesialenheten bemerker at det gjennom etterforskningen av saken ikke har fremkommet opplysninger som kan underbygge en slik mistanke. I samtalen med operasjonsleder etter hendelsen ga A informasjon om det som hadde skjedd, herunder at det var avfyrt skudd. Det er ikke holdepunkter for at politibetjent A har overtrådt straffeloven § 171 for manglende rapportering om hendelsen.

Om selve hendelsen og skuddene

Spesialenheten finner det bevist at politibetjent A skjøt to skudd mot varebilens bakkdører, ett i hver dør. Verken X eller passasjeren Y ble skadet, og med bakgrunn i politibetjent As forklaring om at han skjøt varselsskudd/skremmeskudd, sammenholdt med påvist plassering av skuddene, avgrenses saken mot straffelovens bestemmelser om forsøk på kroppsskade og forsøk på drap. Saken avgrenses også mot straffeloven § 188 om uforsiktig omgang med skytevåpen. Det er ingen opplysninger om at andre personer ble utsatt for fare som følge av avfyring av skuddene.

Saken vurderes som mulig overtredelse av straffeloven § 171 om tjenestefeil.

Straffeloven § 171 setter straff for den som utøver eller bistår ved utøving av offentlig myndighet og grovt bryter sin tjenesteplikt. Kravet om at bruddet må være grovt innebærer at bagatellmessige forgåelser ikke omfattes. Om dette vilkåret uttales det i Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) kap. 12.2.4, s. 338:

"Vilkåret har betydning på to punkter: For det første må avviket fra korrekt handlemåte være grovt. For det andre må det være tale om brudd på en tjenesteplikt av en viss betydning."

Skyldkravet er forsett.

Den strafferettslige bedømmelsen av forholdet må bygge på de strafferettslige bevisvurderingsprinsippene. Et sentralt prinsipp er at enhver rimelig og fornuftig tvil skal komme mistenkte til gode. Dette innebærer at det alternativ som er mest gunstig for mistenkte må legges til grunn ved tvil om faktum. Videre må spørsmålet om straffansvar vurderes ut fra en samlet vurdering av hvordan situasjonen der og da fortonet seg for de aktuelle tjenestepersonene, jf. straffeloven § 25. Disse prinsippene gjelder generelt i strafferetten og ikke bare for politiet.

Nærmere vilkår for bruk av skytevåpen er angitt i våpeninstruksen for politiet § 4-3. Det går frem av første ledd at skytevåpen bare kan brukes når det er "absolutt nødvendig og lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem". I første ledd bokstav a) heter det at skytevåpen bare kan brukes i situasjoner hvor "tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av skytevåpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade".

Fremgangsmåten ved bruk av skytevåpen reguleres i våpeninstruksen § 4-2. Før eventuell bruk og når omstendighetene tillater det, skal politiet tilkjenne seg, de skal oppfordre gjerningspersonen til å følge gitte pålegg, og at det skal advares om at skytevåpen kan bli brukt. Hvis skytevåpenet skal brukes, og det er tid og taktisk forsvarlig, skal det først avfyres varselskudd. Varselskudd kan bare avfyres når vilkårene for rettet skudd etter § 4-3 er oppfylt, og skal rettes slik at det ikke oppstår personskade. Tjenestepersonene skal så langt som mulig også ha slik kontroll med omgivelsene at ikke tredjeperson blir skadet.

På bakgrunn av forklaringene til tjenestepersonene legger Spesialenheten til grunn at politibetjent A selv besluttet å bevæpne seg. Han satt i passasjeretet og skjøt to skudd gjennom det åpne vinduet i passasjerdøren. Det ene prosjektilet gikk gjennom varebilens venstre bakhjør og forårsaket et korresponderende anslag i gulvet i lasterommet. Det andre prosjektilet gikk gjennom høyre bakhjør og laget et korresponderende anslag i kjøretøyets ramme/innervegg. Det er ikke funnet skader i skilleveggen etter prosjektilene. Spørsmålet er om han ved å avfyre skuddene begikk en grov tjenestefeil.

Spesialenheten anser på bakgrunn av tidligere praksis og tidligere avgjørelse fra Riksadvokaten at det er nærliggende at spørsmålet om lovligheten av politiets opptreden vurderes med utgangspunkt i straffelovens bestemmelse om nødverge, altså om politibetjent As handling uansett kan bedømmes som lovlig etter straffeloven § 18.

Bestemmelsen oppstiller tre vilkår for at en nødvergehandling skal anses som lovlig. For det første må den som utøver nødvergehandlingen være utsatt for et rettstridig angrep. For det annet må handlingen ikke gå lenger enn nødvendig. Handlingen må heller ikke åpenbart gå ut over hva som er forsvarlig. Dersom angrepet kan avverges med mindre kraftige midler eller på annen måte, må en nøye seg med det.

Det følger av straffeloven § 18 annet ledd at reglene i første ledd gjelder tilsvarende for den som iverksetter en lovlig pågrepelse eller søker å hindre at noen unndrar seg varetektsfengsling eller gjennomføring av frihetsstraff.

Forsvarlighetskravet gir anvisning på en skjønnsmessig helhetsvurdering av om nødvergehandlingen er etisk berettiget. Om forsvarlighetsvurderingen er det i Ot.pr. nr. 90 (2003 – 2004) side 421 uttalt:

"Den som forsvarer seg, bør ha et visst spillerom for sitt forsvar. Dagens straffelov nytter uttrykket "ei ... ubetinget utilbørlig", mens den tilsvarende formuleringen i kommisjonens utkast bruker uttrykket "åpenbart ikke går ut over det forsvarlige". Forslaget avviker fra gjeldende rett ved at loven etter forslaget i noe mindre grad vil tolerere overskridelser. Selv om grensene for hva som skal aksepteres snevres noe inn, er det fremdeles meningen at den angrepne skal ha rikelige marginer i sin vurdering av hva som er etisk forsvarlig."

Spesialenheten legger til grunn at politibetjent A oppfattet Xs rygging inn i politibilen som et angrep på ham selv og politibetjent B. Spesialenheten mener at slik X brukte bilen, var den et farlig redskap med et høyt fare- og skadepotensiale, selv om politibetjentene A og B satt i patruljebilen. Det bemerkes størrelsen på varebilen som X kjørte (Volkswagen Crafter) sammenliknet med tjenestebilen (BMW stasjonsvogn). Det vises også til forklaringer i saken, som Spesialenheten legger til grunn for hvordan tjenestepersonene oppfattet situasjonen både ved Djupdalstoppen og i Stovnerbakken.

Politibetjent As forsvarshandling mot angrepet fra X var å skyte to skudd mot varebilens bakkdør. A satt i passasjeretet og skjøt gjennom det åpne vinduet i passasjerdøren.

Spørsmålet er om A ved dette "gikk lenger enn nødvendig", jf. § 18 første ledd bokstav b). Her må andre potensielle handlingsalternativer, som ville forhindre angrepet, kunne utelukkes.

Politibetjent A har forklart at han ikke hadde andre og mildere midler tilgjengelig i situasjonen. B hadde svingt unna i forsøket på å unngå å bli truffet av Xs rygging med varebilen, og han kom ikke unna. Da X kjørte fremover, oppfattet politibetjent A at han gjorde dette for å få nok hastighet til å kunne rygge inn i dem på nytt. A har forklart at han avfyrte skuddene for å tilkjennegi til X at han måtte avbryte ryggingen/angrepet. Om plasseringen av skuddene har politibetjent A forklart at han tenkte at han ikke kunne skyte et rettet skudd fordi han ikke hadde oversikt over hva som var inne i kupéen. Han var ikke kjent på stedet, og visste ikke hvordan omgivelsene så ut. Han tenkte at varselskuddene måtte gå fremover i retning bilen, men i lav høyde slik at han hadde kontroll på prosjektilene. Da var han ganske sikker på at det ikke ville være fare for personskade. Han var i en presset situasjon og vurderingen måtte skje fort. Ut i fra hans oppfatning av situasjonen var begge skuddene i ufarlig retning.

Spesialenheten ser ikke at politibetjent A kan bebreides for å ha avfyrte skudd mot varebilen i denne situasjonen. De hadde på forhånd forsøkt å stanse X, og de forsøkte å rygge unna da X rygget på dem. De ville ikke klare å rygge ytterligere/komme seg unna Xs nye forsøk på rygge. Spesialenheten legger til grunn at våpenet ble "benyttet for å avverge" et ulovlig angrep, at det ikke var andre

aktuelle handlingsalternativer, og at bruken av våpenet for A fortonet seg som absolutt nødvendig. Spesialenheten vil for ordens skyld bemerke at skuddene i denne situasjonen må kunne betraktes som varselskudd, selv om de ble rettet mot bilen. As vurdering var at han ikke kunne skyte rettet skudd mot føreren fordi han ikke hadde oversikt over kupéen. Dette må i situasjonen være en forsvarlig vurdering. Vilkåret for varselskudd er at det skal rettes slik at personskade ikke oppstår, og ingen ble som nevnt skadet av skuddene. Situasjonen var uvanlig og A hadde meget kort tid til å vurdere sine handlingsalternativer. For at varselsskuddene skulle få ønsket effekt med ønske om at X skulle avbryte påkjørselen, kan Spesialenheten ikke se at det i denne situasjonen var uforsvarlig å rette dem mot bilen på den måten A gjorde det.

Samlet sett mener Spesialenheten at As handling ikke var "åpenbart uforsvarlig", jf. § 18 første ledd bokstav c).

Etter dette finner Spesialenheten at vilkårene om nødverge i § 18 var til stede.

Ut fra etterforskningsresultatet og politibetjent As oppfatning av situasjonen, mener Spesialenheten at A ikke har handlet på et vis som kan medføre straffansvar.

Saken henlegges for politibetjent A som intet straffbart forhold anses bevist.

X og Y har fremmet krav om oppreisningserstatning. I og med at sak henlegges, er kravene ikke tatt til behandling, jf. straffeprosessloven kapittel 29, jf. § 3.

Spesialenheten beklager lang saksbehandlingstid.

Vedtak

Saken henlegges for A etter straffeloven § 171 som intet straffbart forhold anses bevist.

A v/advokat, X v/advokat og Y v/advokat underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket sendes politimesteren i Øst politidistrikt til orientering.

Saken er avgjort med delegert påtalekompetanse fra Sjefen for Spesialenheten, jf. påtaleinstruksen § 34-3 annet ledd, jf. første ledd.

Vedtaket er godkjent uten signatur.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 15. september 2020

Liv Øyen
juridisk rådgiver

Mona Skaaden-Bjerke
juridisk rådgiver